

Werkt een snellere daling van de werkloosheidsuitkeringen?

Opinietekst voor De Standaard, gepubliceerd door De Standaard onder de titel 'Uitkeringen zijn geen spelletje hoger/lager' (De Standaard, 24.9.2018, pp.30-31). Tekst zoals ingestuurd.

AUTEURS: Bart Capéau (KULeuven), Bart Cockx (UGent), Koen Decancq (UAntwerpen), André Decoster (KULeuven), Muriel Dejemeppe (UCLouvain), Mathias Hungerbühler (Université de Namur), Camille Landais (London School of Economics), Erwin Ooghe (KULeuven), Sergio Perelman (Université de Liège) , Pierre Pestieau (Université de Liège), Erik Schokkaert (KULeuven), Frans Spinnewijn (KULeuven), Johannes Spinnewijn (London School of Economics), Dirk Van de gaer (UGent), Frank Vandenbroucke (Universiteit van Amsterdam), Bruno Van der Linden (FNRS et UCLouvain).

Hogere werkloosheidsuitkeringen tijdens de eerste zes maanden. In de daaropvolgende maanden een snellere daling dan vandaag. Dit is wat de federale regering besliste in de "arbeidsdeal" van het zomerakkoord. Daarmee wil men mensen zonder werk aanzetten harder te zoeken naar werk en sneller een werkaanbod te aanvaarden. De regering schermde met wetenschappelijke argumenten. Maar is er hierover wel eensgezindheid binnen de wetenschap? Wij denken van niet. Bovendien betogen we dat deze deal één van de primaire doelstellingen van het werkloosheidstelsel ondergraaft.

Wetenschappelijke studies bevestigen dat een uitkering die afneemt naarmate men langer werkloos is een sterkere stimulans bevat om werk te zoeken en te vinden in vergelijking met een uitkering die constant blijft. De werkloze anticipeert immers de dalende uitkering. Daarom gaat hij reeds van bij het begin van de werkloosheidsperiode harder zoeken naar werk om zo het inkomensverlies te voorkomen. Daarenboven is het niet uitgesloten dat langdurig werklozen sterker op financiële prikkels reageren dan wie nog maar net werkloos is. Mensen gebruiken immers hun spaartegoeden om het effect van een inkomensdaling op hun consumptie op te vangen. Naarmate men langer werkloos blijft, geraken die spaartegoeden gaandeweg uitgeput. De inkomensschok van de lagere uitkering kan daardoor steeds moeilijker opgevangen worden.

En toch betekent dit niet noodzakelijk dat dalende uitkeringen ook de tewerkstellingskansen verhogen. Ten eerste zijn werklozen niet allemaal gelijk. Al naargelang omstandigheden, zoals het opleidingsniveau of de gezinssituatie, werkt de stimulans van dalende uitkeringen beter voor de ene werkloze dan voor de andere. Werklozen waarvoor de stimulans beter werkt, vinden sneller werk. In groepen die al langer werkloos zijn, vinden we daardoor meer mensen waarvoor de stimulans minder goed werkt. Dit pleit ervoor om de uitkeringen eerder te verlagen in het begin van de werkloosheidsperiode dan wel na verloop van tijd.

Ten tweede kan het effect van financiële prikkels zelf ook afnemen naarmate men langer werkloos is. Als een werkgever de keuze heeft tussen twee gelijke kandidaten, zal hij systematisch de kandidaat aanwerven die minder lang werkloos is. Dit effect alleen al zorgt ervoor dat de impact van financiële prikkels op de tewerkstellingskansen afneemt naarmate mensen langer werkloos blijven, zelfs indien het effect van een lagere uitkering op de zoekinspanning dezelfde blijft doorheen de werkloosheidsperiode. Daar bovenop komt dat werklozen van hun kant na verloop van tijd hun motivatie om werk te zoeken verliezen. En ook de geleidelijke uitholling van hun vaardigheden naarmate ze langer werkloos blijven doet de kans op aanwerving dalen naarmate men langer werkloos is.

Het gezaghebbende *American Economic Review*(*) rapporteerde recent de resultaten van een onderzoek dat voor het eerst naging wat, rekening houdend met al deze factoren, het *netto* effect is van dalende werkloosheidsuitkeringen op het vinden van werk. De studie baseert haar bevindingen op een hervorming van het Zweedse werkloosheidsstelsel. Het Zweedse werkloosheidsstelsel is genereuzer dan het Belgische. De werklozensteun bedraagt er initieel 80% van het geplafonneerde laatste loon. Ter vergelijking, in België is dit percentage maximaal 65% en daalt naarmate men langer werkloos is. De uitkeringen in Zweden zijn, net als in België, onbeperkt in de tijd. In 2001 introduceerde de Zweedse overheid een verlaging van de uitkeringen na een werkloosheidsduur van 20 weken. Deze hervorming laat toe om na te gaan hoe groot de netto impact van financiële prikkels op aanwerving in werkelijkheid is. De studie vindt dat die impact sterk daalt naarmate men langer werkloos is. Het effect van financiële prikkels is minstens driemaal zo sterk in de eerste en tweede maand van de werkloosheid in vergelijking met na zes maanden. En ook na drie maanden is de prikkel nog altijd dubbel zo sterk als na zes maanden. De auteurs besluiten daaruit dat het veel efficiënter is de uitkeringen te verlagen *in het begin* van de werkloosheidsperiode dan na verloop van tijd. Dit is net het omgekeerde van wat deze regering doet, namelijk de uitkering verhogen tijdens de eerste zes maanden en vervolgens sneller laten dalen dan nu het geval is.

Bovenstaande argumenten betreffen enkel het effect van de hervorming op tewerkstelling. Maar de hervorming holt ook één van de basisdoelstellingen van het werkloosheidsstelsel uit, namelijk mensen verzekeren tegen inkomensverlies. Langdurig werklozen beschikken over minder spaargeld. Daardoor, is een euro voor hen meer waard dan voor wie nog maar net het werk heeft verloren. Ook om die reden zou het beter zijn de uitkering te laten *stijgen* met de werkloosheidsduur in plaats van ze te laten dalen.

Voor het Zweedse uitkeringsstelsel zijn de conclusie en aanbeveling van de genoemde studie heel duidelijk. En we zijn er ons van bewust dat een conclusie gebaseerd op Zweedse cijfers niet zomaar veralgemeend kan worden naar andere landen. De conclusie is dus ook niet dat de Belgische uitkeringen verlaagd moeten worden in het begin van de werkloosheidsperiode. Maar de studie doet op zijn minst vragen rijzen bij de op stapel staande hervorming in België. Misschien is de werkloosheidsuitkeringen nog sneller laten dalen over de tijd net het omgekeerde van wat vanuit economisch standpunt te verantwoorden valt. Daarom zou de regering dit best eerst grondig laten onderzoeken vooraleer ze beslissingen neemt met mogelijk zeer negatieve gevolgen voor één van de fundamenten van onze welvaartsstaat.

(*) Kolsrud Jonas, Camille Landais, Peter Nilsson en Johannes Spinnewijn (2018), "The Optimal Timing of Unemployment Benefits", *American Economic Review*, 108 (4-5), 985-1033. De geïnteresseerde lezer kan een vereenvoudigde samenvatting van deze tekst raadplegen in het recent gepubliceerde *Leuven Economisch Standpunt* nr. 169[[link](#)]